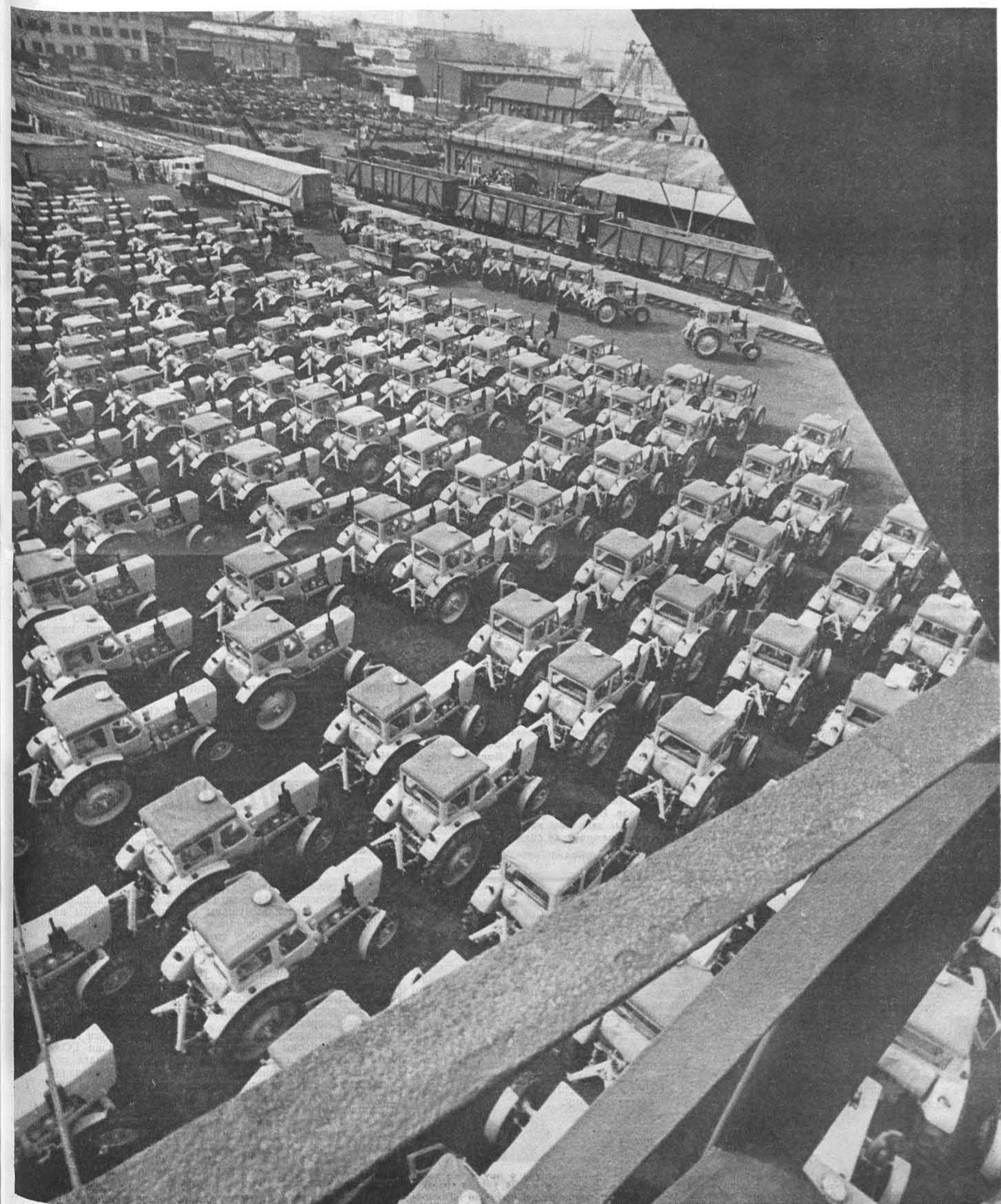

Голас Радзімы

17 мая 1979 г.
№ 20 (1590)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

Мінскі трактарны завод, пагрузачная пляцоўка. Адгэтуль машыны адпраўляюцца не толькі на палі СССР, але і яшчэ ў 78 краін свету. [Аб экспарце савецкіх трактароў чытайце сёння на 4-й старонцы «Голасу Радзімы»].

Фота Г. УСЛАВА.

З АРГЕНЦІНЫ, РАСКАЗВАЕМ ПРА ЯГО РОДНЫ СЛОНІМ

ЁСЦЬ ГОРАД НАД СІНЯЮ ШЧАРАЙ

Восенню мінулага года група сенатараў Злучаных Штатаў Амерыкі наведала сталіцу Савецкай Беларусі Мінск. У канцы візіту кіраўнік дэлегацыі сенатар Рыбікаў захацеў пабыць у Слоніме, на радзіме сваіх бацькоў, якія эмігрыравалі з Расіі ў 1908 годзе.

— Усё сваё жыццё, — гаварыў сенатар, — я марыў убачыць радзіму бацькоў. З самага дзяцінства я чуў ад іх шмат добрага аб гэтым далёкім беларускім гарадку, у якім жыўць чудаковыя і сардэчныя людзі. Я часта думаю аб тым дні, калі змагу пабыць у незнаёмым для мяне, але бясконца дарагім Слоніме.

Госць са Штатаў спадзяваўся ўбачыць тут квартал баракаў, дзе некалі жылі яго бацькі. Аднак сёння ад гэтых баракаў і след прастыў. На іх месцы выраслі шматпавярховыя прыгожыя жылыя дамы.

Агледзеўшы горад, сенатар Рыбікаў прызнаўся, што Слонім мала чым напамінае той гарадок, які вядомы яму з дзяцінства па расказах бацькоў.

...На берагах Шчары раней, чым на іншых прытоках Нёмана, з'явіліся славянскія паселішчы і фарпосты-ўслоны, адным з якіх быў Услонім, адкуль, відаць, і пайшла назва горада. А ў дайшоўшых да нас летапісах Слонім упяршыню ўпамінаецца ў 1036 годзе.

За дзесяць з лішнім стагоддзяў над гэтым горадам прашумела мноства розных паўдзей. Грымелі войны, дымілі пажары, але горад, як дрэва пасля зімы, кожны раз ажываў, адбудоўваўся, і па ранейшаму сінела ля яго муроў Шчара. Пазней у ракі з'явіўся гэтакі ж плыткі брат — канал Агінскага.

Асабліва моцна пакалечыла Слонім другая сусветная вайна. Зрэшты, ні адна вайна ў гісторыі не ўпрыгожыла ні адзін горад і не садзейнічала захаванню гістарычных помнікаў. У краязнаўчым музеі Слоніма (дарэчы, даволі багатым) ёсць здымкі, якія паказваюць пасляваенны горад над Шчарай. Усюды — гурбы друку, абсмаленыя кульцякі камяноў, зёраюць снараднымі прабоінамі ледзьве ўцалелыя камяніцы. Але прайшоў час, і ў горадзе зноў адраділіся вуліцы і плошчы, зноў зацвілі сады і кветкі.

Сённяшні Слонім. Які ён? Тут моцна перапляліся рысы гістарычнага, часам правінцыяльнага з сучасным, падобным на сталічнае.

Стары горад, што знаходзіцца ў цэнтры, застаўся і будзе заставацца такім жа. Тут захавалася некалькі будынкаў гістарычнай і культурнай каш-

тоўнасці. Ды і сама старая планіроўка надае Слоніму своеасаблівы каларыт.

Галоўнай гарадской магістраллю з'яўляецца вуліца Чырвонаармейская. Ад яе ва ўсе бакі, нібы ручайкі, расцякаюцца дзесяткі іншых вуліц. На некаторых з іх, скажам, на вуліцах Янкі Купалы, Камсамольскай, Патрыса Лумумбы і іншых, выраслі цэлыя мікрараёны са шматпавярховымі добраўпарадкаванымі жылымі дамамі і рознымі службамі быту. Словам, калі зірнуць на горад з кабіны вежавога крана, то ўсюды ўбачыш дамы — рознай архітэктуры, з рознакаляровымі дахамі.

Мы часта любім параўноўваць мінулае з сучасным. Такая заканамернасць. Нам абавязкова трэба ведаць, што было і што ёсць. Ведаць, каб радавацца, ганарыцца, каб яшчэ больш спорнай хадой ісці ў заўтра. Дык вось, калі зазірнуць у тое, не такое ўжо і далёкае мінулае, то Слонім выглядаў даволі шэрым правінцыяльным гарадком. Пры ўладзе белапалкаў тут былі гімназія і настаўніцкая семінарыя, адна бальніца і некалькі дробных саматужных прадпрыемстваў. Сёння ж у Слоніме налічваецца восем сярэдніх, адна васьмігадовая, адна музычная і тры юнацкія спартыўныя школы, два прафесійна-тэхнічныя вучылішчы. Працуе 21 медыцынска-ўстанова. Дарэчы, на ахову здароўя працоўных Слонімшчыны кожны год адпускаецца каля двух мільёнаў рублёў.

Зараз у Слоніме — звыш дваццаці прамысловых прадпрыемстваў. На іх рамантуюць легкавыя аўтамабілі і трактарныя матары, ткуць жакардавыя пошцілкі і дываны, шыюць пуховыя коўдры, выпускаюць кардон і паперу, вырабляюць мяса-малочную прадукцыю. Да буйнейшых прадпрыемстваў адносяцца камвольна-прадзільная фабрыка, мясакамбінат, кардонна-папяровы завод, фабрыка мастацкіх вырабаў. Многія вырабы гэтых прадпрыемстваў экспартуюць у Фінляндыю, Чэхаславакію, ГДР, Польшчу.

Жыццё рухаецца, жыццё ідзе сваёй спешнай хадой наперад. І таму нельга жыць без перспектывы, без плана на заўтрашні дзень.

У недалёкім будучым у Слоніме вырасце новы мікрараён тэкстыльшчыкаў, тут жа будзе і Палац культуры. Перспектывай з'яўляюцца таксама прафілакторыі для рабочых і піянерскі лагер для іх дзяцей, новы Дом культуры і Дом Са-

ветаў, бальнічны гарадок. Сёлета адчыніць дзверы новы корпус прафесійна-тэхнічнага вучылішча, якое рыхтуе кадры тэкстыльшчыкаў.

У Слоніме даўно распачата вялікая работа па аздаравленню навакольнага асяроддзя. Усе дробныя прадпрыемствы паступова выносяць за межы жылых раёнаў. А там, дзе зрабіць гэта вельмі цяжка або зусім немагчыма, ствараюць санітарна-ахоўныя зоны. Шырокая паласа зялёных насаджэнняў аддзеліць ад горада мясакамбінат і камвольна-прадзільную фабрыку. Будзе закладзены яшчэ адзін парк культуры і адпачынку на плошчы ў шэсцьдзесят гектараў. З'явіцца закрыты плавальны басейн, турыстычны і грамадска-гандлёвы цэнтры.

У народзе кажучы, што праца і песня побач ідуць. Любяць на Слонімшчыне і паспяваць, і патанцаваць. Шмат аматараў мастацкай самадзейнасці. Славацца Слоніміскі народны тэатр і аркестр народных інструментаў, якія надаўна сталі лаўрэатамі Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

За ўсімі гэтымі дасягненнямі, за перспектывамі заўтрашняга дня стаяць людзі. Таленавітыя і працалюбівыя і, як казаў амерыканскі сенатар, цудоўныя і сардэчныя людзі. Імі Слонімшчына славілася заўсёды. Гэта зямля дала намала знакамітых імён: вучоныя М. Левін і В. Мілешка, пісьменнікі А. Лойка, С. Дарожны, В. Таўлай, М. Арочка, военачальнік Я. Леашэня, скульптар А. Міско, спартсмен У. Рамановскі...

Кожнае прадпрыемства і ўстанова сённяшняга Слоніма мае сваіх перадавікоў, паважаных людзей. Яны ткуць і будуюць, вучаць дзяцей і лечаць... Яны служаць для іншых добрым прыкладам у жыцці і працы.

Я наведваў Слонім у той час, калі празрыстыя воды Шчары яшчэ не ўвайшлі ў свае берагі. Роўны люстраны разліў распасціраўся на сотні метраў. Па сіняватай гладзі коўзаліся зіхоткія, аж вачам балюча, блікі. Звінеў угары жаваранак.

Вечарамі, пасля работы на вуліцы з граблямі, мётламі і лапатамі выходзілі людзі. Падмяталі, чысцілі дзверы, вуліцы, плошчы, бялілі ствалы дрэў. У вечаровай празрыстай цішыні чулася спакойная гаворка, звонкі смех. Адусюль веяла жыццём, вясной, абнаўленнем.

Артур ЦЯЖКІ.

дапамога дыспетчарскай службе мець сувязь з вадзіцелямі аўтобусаў, якія знаходзяцца ў рэйсах, з іншымі аўтастанцыямі і аўтавакзаламі.

ШЫРОКІ ДЫЯПАЗОН «ПРАГРЭСУ»

Валагодская, Ноўгарадская, Яраслаўская, Іванаўская, Чарнігаўская, Львоўская — вось няпоўны пералік абласцей, куды перасяляецца ў Магілёўшчыны новы сорт ільну «прагрэс». Сем пасылку з насеннем яго адпраўлены ў Польшчу, Румынію.

Навічок вызначаецца хуткаспеласцю, высокай устойлівасцю супраць палання і розных захворванняў. Па ўраджайнасці «прагрэс» пераўзыходзіць усе наўныя ў нашай краіне раннеспелыя сарты і не ўступае самым інтэнсіўным сярэдне- і познеспелым.

ЦЭХ ГЛАЗУРАВАННІ ПЛІТКІ

На Рэчыцкім кераміка-трубным заводзе ўзводзіцца цэх па выпуску глазураванай абліцовачнай пліткі. Яго магутнасць — 500 тысяч вырабаў у год.

У СЯМІЮ МЕТРАБУДАЦАЎ

У атрад метрабудаўцаў Беларускай сталіцы сёлета прыбудзе прыкметнае папаўненне. 124 праходчыкі

У Мазыры адкрыўся новы камбінат бытавога абслугоўвання насельніцтва.

ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ

лік? Сацыялізм — грамадства працоўных. Мэта сацыялістычнай вытворчасці — усё больш поўнае задавальненне патрэбнасцей усяго народа. Але ці можна рэалізоўваць гэтую мету, планууючы эканоміку ў кожнай рэспубліцы асобна? Вядома, не. Казахстан, напрыклад, валодае вялікімі запасамі таннага вугалю; Сібір — гіганцкім гідраэнергетычным патэнцыялам і буйнымі нафтавымі месцанараджэннямі; субтрапічны клімат Каўказа дазваляе вырошчваць апельсіны, мандарыны, вінаград; Сярэдняя Азія — асноўны раён краіны па вырошчванню бавоўны. Словам, кожная рэспубліка мае свае эканамічныя магчымасці, розны «набор» прыродных багаццяў. Значыць, трэба развіваць эканоміку так, каб найлепшым чынам іх выкарыстоўваць.

Разумнае спалучэнне агульнасаюзных і рэспубліканскіх інтарэсаў дазваляе Савецкаму Саюзу ствараць адзіны народнагаспадарчы комплекс. Дзяржаўны план дае магчымасць канцэнтраванне сродкі на гаспадарчым асваенні вялізных усходніх тэрыторый, багатых энергасурсамі і карыснымі выкапнямі, спалучае намаганні рэспублік на будаўніцтве буйнейшых тэрытарыяльна-вытворчых комплексаў, новых гарадоў, на стварэнні прагрэсіўных галін прамысловасці і г. д.

Разам з тым план дазваляе кожнай рэспубліцы ўсебакова развіваць тую вытворчасці, якія найбольш адпавядаюць мясцовым умовам.

Мясцовыя і рэспубліканскія органы ўлады паўнапраўна ўдзельнічаюць у распрацоўцы агульнадзяржаўнага плана. Прадпрыемствы, падпарадкаваныя агульнасаюзным міністэрствам, абавязкова прадстаўляюць планавыя праекцыроўкі ў тэрытарыяльныя органы. Толькі пасля таго, як у рэспубліканскіх органах адобрана (а калі трэба, то і выправяць) прапановы міністэрстваў, яны паступаюць у галоўны гаспадарчы штаб — Дзяржплан СССР, які складае народнагаспадарчы план.

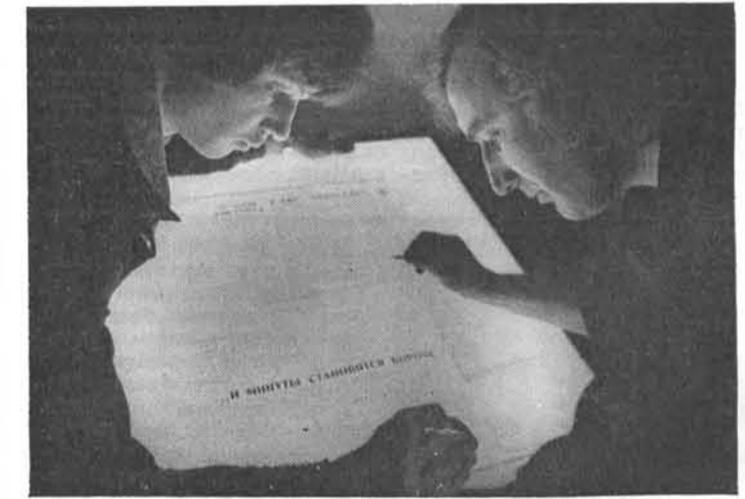
Такі падыход дазваляе звязаць галіновае планаванне з тэрытарыяльным: міністэрствы вырашаюць задачы тэхнічнага развіцця галін, а рэспублікі клапацяцца аб разумным спалучэнні розных вытворчасцей на сваёй тэрыторыі, аб іх цеснай кааперацыі.

Цяпер у СССР фарміруецца шэраг буйных тэрытарыяльна-вытворчых комплексаў на ўсходзе краіны. Яны базіруюцца на багатых запасах карысных выкапняў, уключаюць прадпрыемствы розных галін. Тут ідзе масавае жыллёвае будаўніцтва, пракладваюцца дарогі і г. д. Гэта асабліва павышае ролю абласных і раённых органаў.

Напрыклад, у будаўніцтве вялікага комплексу вытворчасцей на базе нафтавага «мора» ў Заходняй Сібіры ўдзельнічаюць многія галіны індустрыі. Каардынацыя іх сумеснай дзейнасці, забеспячэнне найбольшых зручнасцей для жыцця і работы людзей — важны абавязак мясцовых органаў улады.

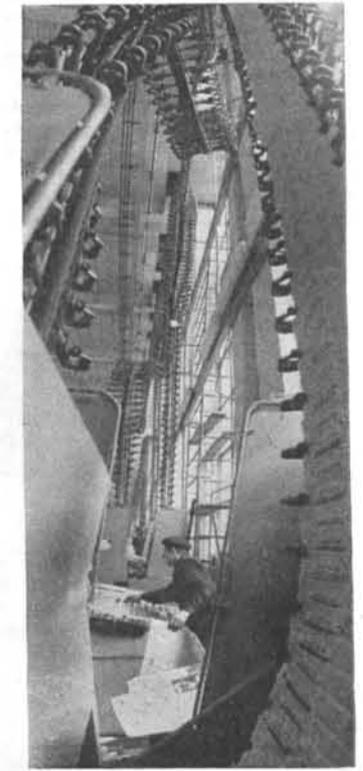
Значыць, дзяржаўны план — гэта аптымальны баланс інтарэсаў усяй краіны і кожнай рэспублікі.

Леанід ПЯКАРСКІ, кандыдат эканамічных навук, супрацоўнік Дзяржплана СССР. АДН.

Блакiтныя паштовыя аўтафургоны доўга не затрымліваюцца ля вінтавых спускаў новага корпуса афсетнага друку. Са стосамі свежых газет і часопісаў яны спяшаюцца да паяздоў, у бліжэйшыя гарады і райцэнтры, у аддзелены сувязі сталіцы. Сёння ў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі друкуецца 13 цэнтральных, 16 рэспубліканскіх і шэраг шматтыражных газет.

Іх штодзённым тыраж — 4 мільёны 205 тысяч экзэмпляраў. Агульны разавы тыраж саюзных і беларускіх часопісаў, якія друкуюцца тут, перавышае пяць мільёнаў экзэмпляраў. НА ЗДЫМКАХ: друкар-прабіст Сяргей ЗАХОЖЫ (злева) і яго вучань з Кішынёва Васіль БАЛІЦКІ рэтушуюць адбітак газетнай паласы, якая зроблена на плёнцы; у друкарскім цэху.

ТОЕ, ШТО ДУМАЮ

Мінулай восенню жыхарка беларускага горада Белаазёрска Галіна ЛЕБЯДЗЕУСКАЯ пабывала ў сваіх блізкіх у Канадзе. Узвзе чытачоў прапануем гутарку з ёю нашага карэспандэнта Рыгора ФАМЕНКІ.

— Я не майстар расказаць, — адразу папярэдзіла Галіна Аляксееўна, — але ўражанняў многа. Мне ж упершыню давялося зрабіць такое далёкае падарожжа. Нават не ведаю, з чаго пачаць.

— Вы ездзілі адна?
— З сынам Валерыем. Яму чатыры з палавінай гады. Ох, і пахвалялася я з-за яго. Уяўляеце: знік. Я размаўляла з суседзямі, а ён сеў у аўтобус і паехаў. У зусім чужым горадзе, малы, ні слова не ведае па-англійску. Я ледзь не звар'яцела. Добра — суседзі дапамаглі. Адразу пазванілі ў паліцыю. Пра Валерыя паведамілі па радыё і тэлебачанню.

— Знайшлі?
— Знайшлі. Вадзіцель аўтобуса, калі ўбачыў, што хлопчык адзін і гаворыць на незразумелай мове, адвёў яго ў паліцыю. Адтуль і пазванілі нам. На наступны дзень аб гэтым выпадку пісалі ў газетак. Адну я прывезла дамоў. Вось паглядзіце. «Рускі гасць выратаваны!» У Канадзе любяць сенсацыі.

— Дык ваш сын стаў славатасцю ў Таронта. А як ён паводзіў сябе потым?

— Добра. Пасябраваў з суседскімі дзецьмі і ўвесь час гуляў з імі. Ведаеце, мяне ўразіла, як хутка дзеці знаходзяць агульную мову.

— А дарослыя?

— Не магу вам дакладна адказаць. Я ж гасціла ў дзядзькі з цёткай і сустракалася ў асноўным з іх сябрамі. Яны ўсе нашы землякі і гавораць па-руску. А вось тое, што да нас, савецкіх людзей, адносяцца з вялікай цікавасцю, гэта магу сказаць з упэўненасцю. Мы з цёткай ехалі ў метро і размаўлялі. Побач стаяла група маладых людзей. Яны прыслухоўваліся да незразумелай мовы і з цікавасцю паглядалі на нас. Адна дзяўчына ціха сказала астатнім: «Русія. Русія». Потым падышла да нас і з моцным акцэнтам спытала: «Вы з Савецкага Саюза?» Я адказала. Тады падышлі астатнія. Цётка была за перакладчыка. У мяне пыталіся пра жыццё нашай моладзі, пра тое, як яна вучыцца, як адпачывае. Я падрабязна расказвала. Рассталіся як старыя сябры.

— Вы ўвесь час правялі ў Таронта?
— Не. Мы многа падарожнічалі. Аб'ехалі амаль усю правінцыю Антарыё, пабывалі ў Квебеку.

— Цікава?
— Вядома. У Канадзе вельмі прыгожая прырода. Адзін Ніягарскі вадаспад чаго варты. А славуць кляновыя лясы. Мы бачылі іх якраз у разгар «індзейскага лета» — так канадцы называюць наша бабіна лета. Асабліва прыгожа, калі глядзіш на кляновы лес з вышыні. Нібы стрататы дыван з пералівамі жоўтага і чырвонага колераў.

— Гэта сапраўды павінна быць прыгожа. Але вас, напэўна, ўразіла не толькі прырода? Што вам запомнілася больш за ўсё?

— Я чакала гэтага пытання. Больш за ўсё запомнілася сустрэчы з нашымі землякамі, якія жывуць у Канадзе. Я не думала, што сустрэну тут землякоў, якія так гарача любяць сваю Ра-

дзіму, усім сэрцам адданыя ёй.

— Вы ведалі, што ў Канадзе ёсць прагрэсіўная арганізацыя суайчыннікаў — Федэрацыя рускіх канадцаў?

— Прызнаюся, не. Да прыезду ў Таронта я ўвогуле не ўяўляла, што там жыве так многа нашых землякоў.

— Як жа вы з імі пазнаёміліся?

— Усё аказалася вельмі проста. Нашы землякі ў Таронта цесна звязаны адзін з адным. Аб тым, што прыехалі госці з Савецкага Саюза, ім адразу стала вядома. Мяне запрасілі на банкет, прысвечаны 60-годдзю асацыяцыі «Канада — СССР». Сярод гасцей было многа суайчыннікаў.

Асабліва я падружылася з Кацярынай Званаровай, цёткай Кацяй, як я яе звала. Цяпер мы пішам адна адной пісьмы, а летам павінны сустрэцца. Яна збіраецца прыехаць у Беларусь. Іменна дзякуючы Кацярыне Званаровай я змагла добра пазнаёміцца з жыццём нашых суайчыннікаў у Канадзе. Яна — актывіст ФРК, вядомы вялікую работу на збору сродкаў на газету «Вестник», яе добра ведаюць і ў асацыяцыі «Канада — СССР», і ў канадскім руху прыхільнікаў міру.

— Вы гаварылі, што сустракаліся з суайчыннікамі не толькі з Таронта, але і з іншых гарадоў.

— Сустракалася. Ведаеце, я лічу, што мне вельмі пашчасціла. Я была ў Таронта якраз у той час, калі праходзіў 15-ы з'езд Федэрацыі рускіх канадцаў. Пасля заканчэння з'езду быў наладжан банкет, на які запрасілі і мяне. Пра банкет хачу расказаць асобна, каб вы зразумелі, якой падзеяй было гэта для мяне. Калі трапляеш за мяжу, адразу адчуваеш, што ты тут чужы, пачынаеш вельмі сумваць па дому. Мне ўвесь час не хапала роднага Белаазёрска, нашых беларускіх лясоў і азёраў. І вось калі мы аказаліся ў зале Федэрацыі, мне здалася, быццам я вярнулася на Радзіму. Усе размаўлялі на роднай мове, зала была ўпрыгожана так, як робіцца на святы і ў нас. Канцэрт самадзейнасці ФРК таксама поўнасю складаўся з рускіх, беларускіх, украінскіх і сучасных савецкіх песень і танцаў. Мне асабліва спадабаўся ансамбль Косці Парусіса. Артысты выконвалі самыя сучасныя савецкія песні. Дзіўна, як яны могуць так хутка аб іх ведаць і развучваць. Потым са мной знаёміліся многія госці. Асабліва запомнілася размова з Аляксеем Лінкевічам і Васілём Рэзутавым. Мы ўвесь вечар гаварылі аб Радзіме.

— Значыць, сустрэчы з суайчыннікамі зрабілі на вас прыемнае ўражанне?

— У асноўным, так. Але былі і непрыемныя сустрэчы. Некалькі разоў я сутыкалася з людзьмі, якія таксама называлі сябе маімі землякамі. Аднак яны ўвесь час стараліся ачарніць нашу Радзіму, гаварылі, што толькі пры капіталізме чалавек можа жыць добра, прапаноўвалі мне застацца ў Канадзе, абяцаючы залатыя горы.

— Што ж вы ім адказвалі?

— Тое, што думала. Я не ўмею весці палітычных дыскусій. Але таго, што я бачыла ў Канадзе, было дастаткова, каб зразумець — для мяне лепшага жыцця, чым дома, не будзе нідзе.

У ЗАХАПЛЕННІ АД ВАШЫХ ПОСПЕХАЎ

У Мінску знаходзілася прафсаюзная дэлегацыя краін Лацінскай Амерыкі.

Прадстаўнікі прафцэнтраў Аргенціны, Коста-Рыкі, Чылі і Эквадора агледзелі славуць мясціны і раёны новага жыллёвага будаўніцтва Мінска, наведалі Дом-музей І з'езда РСДРП, ВДНГ БССР.

Госці азнаёміліся з экспазіцыяй Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі па-

ездку на мемарыяльны комплекс Хатынь, потым пабывалі на Беларускам аўтазаводзе ў Жодзіна, агледзелі вытворчасць, дзіцячы сад-яслі, палітэхнікум, гутарылі з прафсаюзнымі работнікамі.

Мы ў захапленні ад вашых поспехаў і велізарных клопатаў Савецкага ўрада, прафсаюзаў аб працоўных, сказаў прадстаўнік Канфедэрацыі працоўных Эквадора Рэне Густава Ідальга. Савецкі народ, які будзе камунізм, упэўне-

на ідзе да намечанай мэты. Вашы жыццярэадасныя, упэўненыя ў будучыні людзі, шчаслівыя, акружаныя клопатамі дзеці — лепшы доказ велізарных пераваг сацыялізму, адзначаў член зарубежнага кіраўніцтва Адзінага прафцэнтра працоўных Чылі Віктар Флорэс. СССР ідзе наперад гіганцкімі крокамі. Пospехі вашай краіны служыць невычарпальнай крыніцай сіл для гераічнага народа Чылі.

Мастацкая выстаўка, прысвечаная 35-годдзю Польскай Народнай Рэспублікі, адбылася ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў. На ёй былі прадстаўлены жывапіс, графіка, габелены. Творы польскіх мастакоў адлюстроўваюць баявое братэрства воінаў Савецкай Арміі і Войска Польскага ў гады Вялікай Айчыннай вайны, паказваюць сённяшнія будні абаронцаў сацыялістычнай Польшчы. Першымі наведвальнікамі выстаўкі былі воіны Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі.

НА ЗДЫМКУ: рэпрадукцыя з карціны Ю. МУЙНАРСКАГА «Братэрства па зброі».

Фота Ч. МЕЗІНА.

Мінск. Паркавая магістраль.

Фота І. СІДАРЭНКІ.

Многія з нашых зарубешных чытачоў, напэўна, паспелі ўжо пазнаёміцца з кнігай амерыканскага журналіста Майка Дэвідава «Савецкі Саюз вачыма амерыканца». У ЗША і Канадзе гэтая кніга прыцягнула да сябе шырокую ўвагу. І не дзіўна. Цікаваць да нашай краіны на Захадзе пастаянна расце, праўдзівая інфармацыя пра яе жыццё да гэтага часу з'яўляецца вялікай рэдкасцю. Кніга Дэвідава цікавая і для савецкіх чытачоў, таму што дае магчымасць параўнаць розныя ўзгляды на нашы і амерыканскае грамадства. Нядаўна яна была выдана на рускай мове пад назвай «Гарады без крызісаў».

Мы ж хочам расказаць нашым чытачам не пра яе, а пра аўтара гэтай кнігі, пра тое, якой паўстала наша краіна перад

ВАЧЫМА АМЕРЫКАНЦА

Бацька Майка Дэвідава паехаў у Амерыку ў 1912 годзе. Пакінуўшы маленькі гарадок Ваўкавыск, паехала за ім жонка. Цяжкая нястача прымусіла іх перасекчы акіяны. Ужо там, у Амерыцы, нарадзіўся Майк.

На зямлю продкаў М. Дэвідаў вярнуўся карэспандэнтам газеты «Дэйлі уорлд». Ён уважліва ўглядаўся ва ўсё. Яму было што параўноўваць: расказы бацькі і маці пра цяжкае дарэвалюцыйнае жыццё, сучасныя Злучаныя Штаты і новы свет сацыялізму.

За пяць гадоў Майк аб'ехаў увесь Савецкі Саюз і пабываў у Беларусі. Быў сведкам таго, як амерыканскія турысты ўзрушыла наведанне Хатыні, дзе яны ўпершыню адчулі, якой цаной савецкія людзі выратавалі народы ад пагрозы фашысцкага заняволення. Гэта было вельмі важна помніць, бо праўда пра нашу краіну, асабліва ў перыяд «халоднай вайны», найстражэйшым чынам утойвалася ад пасляваеннага пакалення амерыканцаў.

У наваколлі Мінска карэспандэнт «Дэйлі уорлд» любавіўся бярозкамі. Яны нагадвалі яму гібкі бамбук В'етнама 1970 года. «Стройныя беларускія бярозы, — адзначаў ён, — такія ж маладыя, як адроджаны з попелу Мінск, як сотні навава аббудаваных гарадоў і вёсак Беларусі. Толькі каты, якія разбурылі гарады і знішчылі дрэвы ў гарадах Беларусі і В'етнама, называліся па-рознаму».

Адроджаны Мінск выклікаў у Майка і радасць, і боль. Аб чым бы ні расказвалі ў Беларусі — аб будаўніцтве новых прамысловых комплексаў або камфартабельных жылых магістраляў, аб узвядзенні школ або спартыўных комплексаў — усё нагадвала яму, што гэта помнік тым, хто гераічна загінуў у суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны.

Карэспандэнт шмат падарожнічаў і ўсё ўспрымаў па-чалавечаму глыбока. Але ён, акрамя ўсяго, быў яшчэ публіцыстам, таму свае ўражання дапаўняў назіраннямі іншых. Уважліва слухаў расказы маладых амерыканцаў, якія прыехалі ў СССР. Іх шчырыя прызнанні глыбока краналі. «Мяне здзіўляла многае, што я ўбачыў у час паездкі, — паспешліва гаварыў Люіс Кросдэйл. — СССР — вялікая краіна, яна цудоўная, і я палюбіў яе. Яе людзі надзвычай ветлівыя. Іх нельга забыць...»

Бадай, М. Дэвідаў мог бы падпісацца пад кожным гэтым словам. Заакіяньскія госці пазнавалі тут сапраўдны духова-ныя каштоўнасці. Сацыялістычнае грамадства іх прыцягвала. Яны зацікавіліся ім. Узнікала жаданне даведацца пра яго больш. Майк захапляўся тым, што савецкім людзям заўсёды ўласцівы аптымізм. А жыццё ў ЗША звязана з пачуццём няўпэўненасці. Таму амерыканцы адчуваюць яго, калі вяртаюцца назад у сваю краіну («не дай бог, нападзе бандыты»). Яны перажываюць гэта і на сваім рабочым месцы, думаючы, ці надоўга яно за імі захаваецца.

Кожны з маладых амерыканскіх турыстаў, прыехаўшы ў СССР, міжволі шукае адказ на пытанне: які лад больш жыццяздольны і чалавечны.

Што ж лепш: грамадства, якое дае магчымасць сканцэнтравана багаці ў руках нямногіх, ці братэрства роўных, якое выкарыстоўваецца ў яго інтарэсах?

Некаторыя з маладых падарожнікаў, якія прыбылі з-за акіяна, упершыню задумаліся над гэтымі пытаннямі. «Я вельмі хацеў вярнуцца сюды зноў, — гаварыў Расел Льюс, — таму што тут існуе атмасфера свабоды, якой мы не адчуваем у сябе дома».

Майк Дэвідаў, як і яго юныя суайчыннікі, таксама на кожным кроку захапляўся. Яму здавалася дзіўным, што яго савецкія сябры не заўсёды працягваюць такое захапленне. І зрабіў вывад: «Яны ўспрымалі ўсе бакі свайго жыцця як не лежнае: ім жа не даводзілася жыць у іншым грамадстве... Я не толькі жыў у двух светках, але і кожны дзень на працягу пяці гадоў знаходжання ў Савецкім Саюзе быццам працягваў жыць у іх абодвух, параўноўваючы гэтыя светы і знаходзячы новыя кантрасты паміж імі... Больш як 80 працэнтаў цяперашняга насельніцтва Савецкага Саюза ніколі не жыло пры капіталізме, гэта значыць ніколі не адчувала эксплуатацыі».

А. АНІКЕЕВ.

СОВЕТСКИЙ ТРАКТОР НА МИРОВОМ РЫНКЕ

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ ЗАНИМАЕТ ПЕРВОЕ МЕСТО В МИРЕ ПО ВЫПУСКУ ТРАКТОРОВ И СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ МАШИН И ЯВЛЯЕТСЯ ИХ КРУПНЫМ ЭКСПОРТЕРОМ. СПРОС НА СОВЕТСКИЕ ТРАКТОРЫ У ФЕРМЕРОВ США И КАНАДЫ, ЗЕМЛЕДЕЛЬЦЕВ ФРАНЦИИ, ИТАЛИИ, АНГЛИИ ПОСТОЯННО РАСТЕТ. ЧЕМ ЭТО ОБЪЯСНИТЬ?

Я беседую с заместителем председателя объединения «Тракторэкспорт» Анатолием Бузовым, имеющим большой опыт работы с иностранными заказчиками. Он считает, что ежегодное расширение географии советского экспорта в первую очередь связано с постоянным увеличением выпуска советских тракторов. Только в прошлом году их в СССР было произведено 576 тысяч. Но это одна сторона дела. Другая — качество. Чтобы быть объективными, пред-

ставим право судить об этом партнером объединения и некоторым иностранным владельцам советских тракторов.

Боб Китченс, владелец американской фирмы «Формерз трэктор К°»: «Наши покупатели тщательно изучили советский трактор, и мы получили от них только хорошие отзывы...»

Соотечественник Боба Китченса первый на юге США владелец советского трактора Даррис Мюллер пишет: «Почти каждый день я открываю новые преимущества конструкции советской машины. В гидросистеме используется дешевая тормозная жидкость, можно применять недорогое моторное масло».

В прошлом году СССР посетила группа дилеров английской фирмы «Юмо Беларусь», занимающейся импортом советских тракторов и сельскохозяйственных машин в Англию. Они побывали во Владимире и, конечно, в Минске, где находится тракторостроительный завод, известный ныне далеко за пределами СССР.

Здесь делают «Беларусь». Мнение директора-распорядителя «Юмо Беларусь» Джека Вилкинсона:

— Наша фирма была организована в 1975 году... За короткое время «Юмо Беларусь» сумела создать разветвленную сеть представительств в различных районах страны. В настоящее время 46 дилеров заняты продажей и техническим обслуживанием советских машин. Я работаю на фирме с первых дней ее существования. За это время советские тракторы завоевали прочное место на английском рынке. Причины успеха в высоком качестве машин, их полном соответствии требованиям и нуждам клиентов.

А Роберт Кеберн из Северной Ирландии, давая оценку тракторам с маркой «Сделано в СССР», выразил свое мнение так: «Они хорошо приспособлены для работы в наших условиях, у них надежные двигатели».

В 1977 — 1978 годах новозеландская фирма «Флетчер Холдингс» получила из СССР 125 тракторов. Она импортировала машины семейства «Беларусь». Кстати, в октябре 1978 года с главного сборочного конвейера в Минске сошел полуторамиллионный универсальный колесный трактор. Причем если на изготовление первых 500 тысяч потребовалось 17

лет, то последние 500 тысяч были выпущены за 6 лет.

О качестве советских тракторов говорит президент тайландской фирмы «Мин Сен Машинери К°, Лтд.» С. В. Линг, сотрудничающий с объединением «Тракторэкспорт» с 1965 года. Тогда фирма приобрела в СССР несколько колесных тракторов. Вскоре, по словам мистера Линга, тайландские фермеры убедились, что машины из СССР высокопроизводительны, хорошо приспособлены для работы в тропическом климате.

— Мы импортируем различные модели тракторов «Беларусь», — отмечает президент, — но особенно нашим фермерам понравилась МТЗ-50/52. Это отличная машина во всех отношениях. Я высоко оцениваю помощь, которую оказывает «Тракторэкспорт» в техническом обслуживании, командировка советских специалистов для обучения местных механиков.

Таковы некоторые аспекты сегодняшней коммерческой деятельности «Тракторэкспорта» на мировом рынке. Не только продать машину, но и помочь овладеть ею, организовать первоклассный сервис — вот на что направлены усилия работников Министерства внешней торговли СССР, находящихся в постоянном и тесном контакте с заводами-изготовителями.

Юрий ЛЮБИЧЕВ,
АПН.

пішучь землякі

Дарагія сябры!
З нагоды свята міжнароднай салідарнасці працоўных — 1 Мая шлю вам самыя шчырыя пажаданні добрага здароўя, працоўных поспехаў і асабістага шчасця.

Няхай Краіна Саветаў будзе пучыводнай зоркай на шляху міру і дружбы паміж народамі.

С. ФІЛЮТОВІЧ.
Аргенціна.

Дорогие соотечественники на Родине!
В мае вы отмечаете две незабываемые даты — Международный день солидарности трудящихся всех стран и континентов и великий праздник Победы. Через газету «Голас Радзімы» хочу от всего сердца поздравить мой народ с 1 Мая и Днем Победы. Желаю больших успехов родной Белоруссии во всех областях.

Желаю мира и процветания советскому народу.

И. КРОТОВ.
Австралия.

Сардэчна віншую супрацоўнікаў таварыства «Радзіма», газеты «Голас Радзімы», маю дарагую Айчыну з міжнародным святам 1 Мая і Днём Перамогі!
Вечная слава Савецкай Арміі, якая выратавала народы Еўропы ад карычневай фашысцкай чумы!

Няхай над нашай планетай заўсёды будзе мірнае неба!

Р. НІКАНОВІЧ.
ФРГ.

Дарагая рэдакцыя газеты «Голас Радзімы», паважаныя мае суайчыннікі ў Беларусі!
Вітаю вас з цудоўнымі святамі вясны 1 Мая і Днём Перамогі! Усім працоўным краіны шчыра жадаю самага светлага.

Няхай жыве Савецкі Саюз — надзея міру і дружбы!

Ю. РАСАДЗІНСКІ.
Аўстралія.

Не маючы магчымасці змясціць у газеце ўсе віншаванні, дасланыя ў Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыю «Голас Радзімы» з нагоды Дня міжнароднай салідарнасці працоўных — 1 Мая і Дня Перамогі, выказваем шчырую падзяку патрыятычным арганізацыям і паасобным суайчыннікам за цёплыя словы і добрыя пажаданні нашай Радзіме і народу.

УВАЖЕНИЕ СУВЕРЕНИТЕТА И НЕЗАВИСИМОСТИ ГОСУДАРСТВ — ОДНО ИЗ НЕПРЕМЕННОЙ УСЛОВИЙ РАЗРЯДКИ

ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И ПРИНЦИП НЕВМЕШАТЕЛЬСТВА

Когда тридцать лет назад Организация Объединенных Наций приняла Всеобщую декларацию прав человека, вряд ли кто думал, что этот гуманный документ может быть использован для попыток отравить международную атмосферу, подорвать разрядку напряженности, вмешаться во внутренние дела государств. Однако именно такие попытки предпринимают в последнее время определенные западные круги. Под надуманным предлогом «защиты прав человека» в социалистических странах они стремятся оказать на них давление, заставить пойти на уступки в области идеологии и даже внутреннего правопорядка.

Одним из основополагающих начал современного международного права служит принцип невмешательства во внутренние дела государств. Его суть состоит в обязанности каждой страны воздерживаться от любых действий политического, военного, экономического или иного характера, представляющих собой вмешательство в суверенные дела другой. Это относится, разумеется, и к такой сфере компетенции государств, как обеспечение правопорядка и законности.

Раскроем, например, Устав ООН. Параграф 7 статьи 2 гласит: «Настоящий Устав ни в какой мере не дает Организации Объединенных Наций (не говоря уже об отдельно взятом государстве — члене ООН. — В. Ч.) права на вмешательство в дела, по существу, входящие во внутреннюю компетенцию любого государства, и не требует от членов Организации Объединенных Наций представлять такие дела на разрешение в порядке настоящего Устава». Оговоримся, однако, что этот принцип не распространяется на случаи грубейшего, вопиющего нарушения прав человека, которые представляют угрозу миру и безопасности народов. В таких случаях ООН на основании главы VII своего Устава может применить к тому или иному государству санкции, что она и сделала, например, по отношению к режиму Смита, проводящему политику геноцида против коренного населения Родезии.

Дальнейшим развитием и подтверждением идеи невмешательства явилась Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудниче-

ства государств в соответствии с Уставом ООН, принята 24 октября 1970 года.

«Ни одно государство или группа государств, — записано в ней, — не имеет права вмешиваться прямо или косвенно по какой бы то ни было причине во внутренние и внешние дела другого государства. Вследствие этого вооруженное вмешательство и все другие формы вмешательства или всякие угрозы, направленные против правосубъектности государства или против его политических и культурных основ, являются нарушением международного права».

Таким образом, Декларация 1970 года категорически запрещает любое прямое или косвенное вмешательство во внутренние дела других стран. С точки зрения современного международного права оно не может быть оправдано какими бы то ни было причинами.

Аналогичное требование содержится и в Заключительном акте Совещания по безопасности и сотрудничеству в Хельсинки. «Государства-участники, — говорится в документе, — будут воздерживаться от любого вмешательства, прямого или косвенного, индивидуального или коллективного, во внутренние или внешние дела, входящие во внутреннюю компетенцию другого государства-участника, независимо от их взаимоотношений».

Советский Союз активно поддерживает и неуклонно соблюдает эти принципы. На XXV съезде КПСС было подчеркнуто, что «строгое соблюдение принципа невмешательства в дела других государств, уважение их независимости и суверенитета — это одно из непреходящих условий разрядки».

Необходимость законодательного закрепления в международном праве принципа невмешательства тем более очевидна, что история изобилует примерами обратного.

Демагогически ссылаясь на тезис «о защите прав» немецкого национального меньшинства в Чехословакии, Дании, Венгрии, гитлеровская Германия оккупировала эти страны. «Защита прав американских граждан» была использована как предлог для интервенции США в Ливане в 1958 году. «В теории, — писала в те дни «Нью-Йорк таймс», — наш шаг был сделан с целью защиты американских граждан. В действительности мы поступали так, чтобы сдержать восстание в

Ираке и не допустить распространения заразы».

И в самое последнее время этот предлог продолжает использоваться для оправдания вмешательства, в том числе военного, в дела других государств, особенно развивающихся. Это относится, например, к Заиру. Вооруженное вмешательство во внутренний конфликт в этой стране в мае 1978 года правящие круги Запада осуществили под фальшивым утверждением о необходимости «спасения европейцев». В разгар революционных событий в Иране, США, по свидетельству своей собственной прессы, рассматривали возможность вторжения в эту страну под предлогом «защиты американских граждан».

Замечу, что оправданию вмешательства есть попытки придать «теоретический» характер. Еще в ходе разработки проекта пактов о правах человека представители США и некоторых других государств стремились включить в них положения о так называемой «имплементации», то есть учреждения наднациональных органов, вроде «косового трибунала», «комитета по разбору жалоб граждан на государство» и т. п. Однако эти предложения большинством государств были отвергнуты.

Общепризнанная доктрина в этом вопросе исходит из того, что субъектами международного права являются не индивиды, а государства и что правовое положение индивидов определяется внутригосударственным, а не международным правом. Международно-правовые акты лишь обязывают государства уважать основные права и свободы личности. Конкретные же права и свободы граждан страны, а также иностранцев, находящихся на ее территории, определяются конституцией и другими законодательными актами данного государства. Сотрудничество государств в этой области может строиться лишь на основе принципов, изложенных в статье 2 Устава ООН, т. е. принципов суверенного равенства и невмешательства во внутренние дела друг друга.

Соглашения о правах человека, заключенные под эгидой ООН или других международных организаций, возлагают защиту этих прав на сами государства как суверенные организации. В таких актах прямо предусматриваются обязательства, которые принимает

на себя государство по соблюдению прав человека.

Именно поэтому международные соглашения о правах личности заключаются в такой форме, которая накладывает на государства-участники обязанность по их обеспечению. Так, Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него от 9 декабря 1948 года в статье 5 устанавливает: «Для введения в силу положений настоящей конвенции Договаривающиеся Стороны обязуются провести необходимое законодательство, каждая в соответствии со своей конституционной процедурой, и, в частности, предусмотреть эффективные меры наказания лиц, виновных в совершении геноцида...»

Такая точка зрения единственно верна, потому что только государство может обеспечить на своей территории реальное осуществление человеком своих прав. Очевидно также, что эти права, лишённые защиты государства, абстрактны и иллюзорны.

Примером такой защиты и обеспечения прав человека, провозглашенных в международных договорах, служит Конституция СССР и советское законодательство. В них международные обязательства в области прав и свобод личности не только провозглашены, но и последовательно обеспечены. Можно сказать, что ни одна западная страна не ратифицировала и не трансформировала в свое национальное законодательство столько международных актов, касающихся уважения и защиты прав человека, как Советский Союз. Более того, в СССР действует принцип, что в случаях, когда международные обязательства отличаются от соответствующих норм советского права, применяются правила международного договора, в котором участвует СССР.

Что касается США, то они вообще не ратифицировали многие важнейшие пакты о правах человека. Постоянный представитель США при ООН Э. Янг откровенно заявил, что отношение его страны к международным соглашениям о правах человека является «далеко не примерным».

Виктор ЧХИКВАДЗЕ,
член-корреспондент
АН СССР.

ПА ДАРОЗЕ НА ФРОНТ

«Я быў рашучым ворагам нацыяналізму» — гэтыя словы з біяграфіі Фелікса Эдмундавіча Дзяржынскага я ўзяў эпіграфам да свайго рамана «Пакуль жывеш на свеце», у якім выкрываецца антынародная, здрадніцкая дзейнасць нацыяналізму ўсіх колераў на розных этапах гісторыі. Прапаную ўрывакам з рамана «Пакуль жывеш на свеце», які хутка выйдзе ў выдавецтве «Мастацкая літаратура».

...З Масквы на фронт Корнеў вяртаўся праз Беларусь. Забораў дазволіў яму заехаць у Мінск, каб навесці даведкі пра сям'ю.

Корнеў добра памятаў дом у садочку, у якім жыў на кватэры ў студэнцкія гады. Але нумар яго і назву завулка на Камароўцы забыў. Магло здарыцца, што Каця пры адступленні зайшла да гаспадароў, і яны прытулілі бежанцаў. У іх жа таксама былі дзеці.

У вагоне Корнеў разгарнуў пакунак. Там былі кансервы, хлеб і бутэлка каньяку — падарунак сяброў. Падумаўшы пра магчымую сустрэчу з Кацяй, ён загарнуў пакунак і схваў у рэчавы мяшок.

У Мінск Корнеў прыехаў падвечар. Сонца ўжо схілялася за таварную станцыю. Яго прамяні ў чырвоны колер афарбавалі руіны. Здавалася, крывавілі п'якучыя раны шматпакутнага горада. Пануры ішоў Павел па Савецкай вуліцы, згадаючы, якімі былі тут дамы ў яго студэнцкія гады. «Гэта ж так знішчыць, так зруйнаваць!» — з пакутай і гневаў у сэрцы паўтараў ён сумна.

Дом у садочку ўцалеў. Гаспадыня яго, Агнеша, падмятала ганак. Ubачыўшы вайсковага чалавека на сцэжцы, выпрасталася і, трымаючы вены, крыху ўстрыжованая, пачала прыглядацца да Паўла.

— Добры вечар, Агнія Дамінікаўна, — прывітаўся Павел. — Што, не пазнаеце свайго былога кватаранта?

І Павел, магчыма, калі б сустрэў на вуліцы гаспадыню, не пазнаў бы яе. Як ніяк прайшло каля дзесяці год. Ды якіх! Валасы яе, кучаравыя і пышныя, былі перасыпаны сівазнай.

— Павел! — урэшце пазнала гаспадыня і кінулася да яго, як да роднага. Яна прыпала да яго грудзей і заплакала наўзрыд. — А маіх жа сыночкаў няма. Ні Валіка, ні Таліка. У адзін момант абодвух не стала. І на маіх вачах...

Таліка Павел помніў. Тады кучаравому, як маці, хлопчыку з блакітнымі вачыма, было гадоў дзевяць. Валік нарадзіўся пазней, калі Павел ужо не жыў на кватэры.

— Лепш бы ён пайшоў у партызаны. А ён жа так прасіў мяне: «Мама, я пайду ў лес. Бацька на фронце ваюе, і я хачу біць гэтых гадаў». А я прашу яго: «Пачакай, Талічак, да вясны. Халадна зараз у лесе. Агарод мне дапаможаў ускіпаць. Трэба ж пасадзіць якую бульбіну, а то памром з голаду». І ён паслухаўся. На сваю і маю бяду...

Павел глядзеў на дачасна пасівелую галаву Агніі Дамінікаўны, на худыя, некалі з румянцам шчокі, па якіх каціліся буйныя слёзы і падалі, як расінкі, на яго шэры шынель. Ён не знаходзіў слоў, якімі б мог супакойць, і маўчаў.

— А Валічак... Бедненькі мой Валічак... Яму ж было толькі шэсць гадоў. Што яно, дурненькае, разумела? Што чула, тое і сказала... Ой, божа мой! Абодвух у адзін момант... Калі я апрытомнела, убачыла Валіка каля сябе мёртвага... Лепш бы я ўжо не адкрывала вачэй...

Жанчына зноў заплакала, і калі б Павел яе не падтрымаў, яна адулілася б на зямлю. Ён падвёў Агнію Дамінікаўну да лаваккі, пасадзіў, а сам кінуўся ў сенцы, дзе заўсёды стаяла вядро з вадой.

— Выпіце... Супакойцеся, — паднёс ён да яе пасінілы вуснаў кубак.

Павел зірнуў на вокны. Сонца асвятляла шыбы апошнімі прамянямі. Падумаў: «Калі б была там Каця, яна б даўно пачула і выбегла з хаты».

— А як павялі Таліка, дык я ўжо не бачыла і не чула. Куды яго павялі, што з ім зрабілі гэтыя звары з бляхамі на шыі...

Пахаладала. Усчаўся вецер, загойдаліся і зашамцелі яшчэ голыя галіны дрэў.

— Раман піша з фронту. Пытае пра дзяцей. А што я магу яму адказаць? — крыху супакойшыся, адзвалася гаспадыня. — Пачынаю пісаць і — слязамі заліваюся... Кватарант, дзякуй яму, усё напісаў.

— А хто ваш кватарант? — спытаў Павел, каб адвесці гаворку ад балючага.

— У газеце працуе, — адказала Агнеша. — Партызанам быў. Параніла яго некалькі разоў, дык на фронт ужо не па-

слалі. А ён рвецца туды. Старых бацькоў яго з жонкай і дзіцем спалілі фашысты жывым. Усю вёску спалілі. Свет не бачыў такіх звароў, каб гэта жывымі паліць людзей! — Агнеша уздрыгнулася.

— Не халадна!
— Відаць, халадна. Пойдзем у хату, — прыўзнялася чыжка яна з лаўкі. — А ты ж адкуль і куды?

— З фронту і на фронт.

— І мой жа Раман ваюе. Паранены два разы быў. Я, здаецца, сама пайшла б ваяваць. Ох, біць іх, гадаў, трэба, каб ніводнага фашыста на зямлі не засталася!

Яна агледзела сумна сад:
— Вось і вясна ідзе. Сад зацвіце, а яблыкі некаму будзе есці... — яна ўздыхнула, выцёрла далонню слёзы. — А твая сям'я дзе?

— Не ведаю. Часць наша стаяла недалёка ад граніцы. Я не быў дома ў тую ноч. Дзяжурый. Казалі, пайшла на ўсход з хлопчыкам. Думаў, можа да вас трапіла. Але адчуваю — не было яе тут...

— Не было. Каб жа дайшла да нас, мы б яе прытулілі. Не заходзіла. Ва ўсіх горах... Мы, бабы, хоць плакаць можам. Я во плакала з табой, і нібы палягчала на душы...

Павел узяў з лавы свой рэчавы мяшок, не ведаючы, што рабіць далей: ісці на вакзал ці сустрэцца з кватарантам. Усё ж чалавек у газеце працуе, можа, тое-сёе параіць...

— А кватарант ваш калі прыходзіць?
— Як калі. Часам затрымліваецца, а часам і цэлы дзень дома сядзіць, піша. Там на рабоце няма дзе прытуліцца. Усё ж зруйнавана. Папер у яго розных — завалены ўвесь пакой. Але пойдзем жа ў хату. Я ж яшчэ пра цябе нічога не распытала, госцейка ты мой даражэнькі...

Зайшлі ў дом. Усё тут было амаль так, як і раней. Павел зірнуў на дзверы пакоя, у якім жыў. Успомніліся тыя шчаслівыя хвіліны, калі да яго прыезджала Каця.

Гаспадыня спынілася сярод пярэдняга пакоя, уздыхнула:

— Вось тут і адбылася ўся трагедыя... Яны, як апантанія, уварваліся ў хату. Талік быў у сваім пакоі, а малы Валік круціўся ля мяне тут. Дзе муж, пытаюць. А я кажу, не ведаю. Як узлі яно ў пачатку вайны на акопы, дык і не вярнуўся. Не кажу ім, гадам, што ён на фронце. Ды я і не ведала, жывы ці не. У самым пачатку вайны Раман пайшоў у ваенкамат. Я бачыла яго ўжо ў ваеннай форме. І малы бацьку бачыў.

Развітваючыся, Раман узяў яго на рукі і сказаў: «Расці, сыноч, а я пайду на фронт біць фашыстаў». Ды і Талік часта гаварыў тое ж: «Бацька б'е фашыстаў на фронце, пайду і я да партызан».

І вось, калі стала ціха, — жандары чакаюць ад мяне адказу, — малы кажа:
— Мой тата на фронце б'е фашыстаў...

Зваруга гэты, з бляхай на шыі, з усяго маху гумовай палкай малому па галоўцы як урэжа, той і ўпаў, як падкошаны.

Гаспадыня зноў залілася слязамі. Павел падышоў да акна. Горкі камяк падступіў да горла. Ён падумаў пра Лёньку, і губы яго задрыжэлі. У хаце стала ціха, толькі ходзікі на сцяне адбівалі цяжкія хвіліны.

— Людзі казалі, што гэта Лапіцкага гадунец Цыпрус прывёў у наш дом жандараў, — азвалася, урэшце, Агнеша.

— Хто такі Лапіцкі?

— Жыў недалёка ад нас. Мала мы ведалі яго. Вучоны нібы быў. А як немцы прыйшлі — служыць ім пачаў. У радзе нейкай быў, а хлопец яго — лайдак — у сэбэма ўпісаўся. Цягнуў у тую фашысцкую арганізацыю майго Таліка. Талік хлопец шчыры — кажа яму:

«Пайшоў ты са сваёй сэбэма да ўсіх д'яблаў. Мой бацька на фронце ваюе». «Ну і дурны твой бацька, — адказаў той гіцаль. — Трэба за вольную Беларусь змагацца разам з немцамі». Толя з усяго маху даў яму ў вуха, ды яшчэ прыгрозіў: «Прыдуць партызаны, яны табе пакажуць гітлер-югенд...» Вось Цыпрыян і данёс на нас немцам...

— Дзе зараз той «вучоны»?

— Збег з немцамі.

— На ганку пачуліся крокі.

— Мабыць, мой кватарант ідзе, — схамянулася Агнеша.

У дзвярах з'явіўся невысокі, хударлявы чалавек у паншоным паліто і шапцы-вушанцы. У руках ён трымаў загорнуты ў газету пакунак.

— Рыбкі свежанькай прынес, гаспадынька, — сказаў ён, крыху заікаючыся. — Сябры-партызаны прывезлі з вёскі гасцінец, ды... — Ён заўважыў гося і на хвіліну замоўк.

Гаспадыня растлумачыла:

— Гэта ж мой даўні кватарант завітаў да мяне. Загаварыліся... Пра гора сваё расказала яму.

Павел падышоў да Івана:

— Будзем знаёмы, партызан! Маёр Корнеў. Павел Сяргеевіч.

Цяпер Павел убачыў малады, худы твар Івана. Пасма бялявых валасоў выбівалася з-пад шапкі на вялікі лоб.

— Іван Мікалаевіч Задарожны... Былы начальнік разведкі ў партызанскім атрадзе, цяпер у тыле працую...

Павел паціснуў худую, халодную руку Івана.

— З фронту?

— І на фронт...

— Зайздросчу вам, — Іван паклаў на стол крутак. Ubачыўшы, што гаспадыня бразнула заслонкай, каб дастаць з печы гарачы вугольчык, узяў лямпу і запаліў запалкай. — А што гэта вы і не распрануліся?

— Ды так вось, не паспеў яшчэ...

— І я ж не прапанавала, — спахапілася гаспадыня. — Распранайцеся... — І сама зняла ватоўку.

Іван узяў ад Паўла шынель і павесіў на цвік.

— Запрашаў хлопцаў разам спажаць гэтую рыбку, — сказаў, распранаючыся, — дык у іх часу не было, спяшаліся. Спраў на сяле шмат... — Іван прыгладзіў худымі, доўгімі пальцамі валасы і, зірнуўшы на Паўла, сказаў: — Галоўных бандытаў вы ўжо вунь куды загналі! Аж за Одэр! Да Берліна ўжо гоніце. А іх прыхвасні яшчэ па лясках блукаюць. Грабляць, помсцяць патрыётам, забіваюць сельскіх актывістаў. Нядаўна старшыню калгаса забілі...

— Хто яны, гэтыя бандыты?

— Ды ўсякая свалата: і свае «змагары», і бандэраўцы, і акаўцы, і ўласаўцы, і паліцаі. Не паспелі ўцячы. Куды ж ім дзецца? Ды і калі фронт на Вісле стаяў — падкідвалі гітлераўцы сваіх агентаў з тых жа нацыяналістаў-здраднікаў.

— Мала крыві папілі яны з людзей, — уздыхнула Агнія Дамінікаўна.

— Дык што, гаспадынька: падсмажым рыбку? І сала тут шматок ёсць...

— А ў мяне тое-сёе знойдзецца да рыбкі, — сказаў маёр і ўзяўся за свой мяшок.

Пакуль смажылася рыба, Павел з Іванам сядзелі ў іх «кватаранцкі» пакой. На стала ляжалі стосы пажоўклых газет і розныя брашуркі...

— Бачыце, колькі тут усялякага бруду... «Беларуская газета», «Новы шлях»... Во яны — «нацыянальна свядомыя інтэлектулы», — пальцам тычнуў Іван Мікалаевіч у здымак, на якім, працягнуўшы па-фашысцку рукі, стаялі Радаслаў Астроўскі, Францішак Кушаль, поп Філафэй Нарко побач з гаўляйтарам фон Готбергам і іншымі акупантамі.

— А навошта вам гэтыя фашысцкія газеты? — спытаў Павел.

— Я б іх выкінуў на сметнік, але начальства загадала напісаць кніжку пра «нацыянальныя справы» здраднікаў. Я да вайны быў журналістам. У вайну ў партызанах пісаў. Цяпер сказалі мне — пішы. А мне хочацца аўтамат зноў узяць і распісаць іх... Як успомню, што вёску маю пры іх дапамозе палілі... — Іван уздыхнуў і кінуў у кут газету.

— А пісаць усё ж трэба. Гэта таксама баявое заданне, дарэгі Ваня, — лагодна зірнуўшы на Задарожнага, сказаў Павел.

— Ды гэта я разумю, — супакойшыся, адказаў Іван Мікалаевіч. — Толькі часам забурліць нешта ў грудзях... Асабліва агідна іх змагагія пра нацыянальную абмежаванасць, нацыянальную «апрычонасць», як тут пішуць. Чым больш я корпаюся ў гэтым брудзе, тым больш пераконваюся, якая гадзючая атрута нацыяналізм. Ён забівае ў чалавеку усё чалавечы...

...Агнеша смажыла на прыпечку рыбку і прыслухоўвалася да размовы за тонкай дашчанай перагародкай. Яе хвалявала ўсё тое, што гаварылі мужчыны. І ў яе на гэтую справу быў свой погляд. Яна падышла да адчыненых дзвярэй і з парога сказала:

— А ўсё зло ідзе ад панства. І жук і жаба хочучь панавача. Адзін, як той Гітлер, — над усім светам, другі, як той Лапіцкі, — хоць бы на Камароўцы... Іван і Павел усміхнуліся:

— Ну вось, Агнія Дамінікаўна і растлумачыла нам класавы характар нацыяналізму, — сказаў, устаючы з крэсла, Корнеў.

— А халера з імі, і жукамі і жаба-

мі, — махнуў рукой Задарожны. — Лепш скажыце, Павел, што там на фронце?

НЕЗАБЫЎНАЕ

З вялікім хваляваннем я заўсёды разглядаю экспанаты Слуцкага краязнаўчага музея. Углядаюся ў твары сваіх землякоў — герояў рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Стоячы перад гэтымі пажоўкымі фатаграфіямі, я ў думках гавару: «Тое, аб чым вы так марылі, за што змагаліся і аддавалі сваё жыццё, здзейснілася на нашай зямлі». Яшчэ не адзін раз я прыду сюды, дзе навечна застануцца ў музейнай цішыні мае знаёмыя, з якімі мы разам пайшла ў партызанскі атрад...

Вайна ўжо грывела на заходняй граніцы нашай Радзімы, а мы, тады выпускнікі, святкавалі вечар заканчэння школы. Раніца 22 чэрвеня 1941 года рэзка змяніла ўсё жыццё. Арганізаванай групай мы пайшлі ў лютым 1943 года ў партызаны. У нас была загадка прыпасеная зброя. Вось састаў нашай першай партызанскай групы: Юлія Мелішкевіч (загінуў у партызанах), Ігнат Лешчанка (загінуў на фронце), Змітрок Лях (загінуў у партызанах), Міхаіл Лях, Іван Шарэшык, Уладзімір Шарэшык (загінуў на фронце), Настасся Шарэшык, Ганна Шарэшык, Павел Пятроўскі, Аляксандр Гарбацэвіч, Уладзімір Баравік і Аркадзь Матрыновіч.

Партызанскі атрад імя Фрунзе, якая дзейнічаў тады ў слухкіх лясах, у час буйной карнай экспедыцыі фашыстаў у снежні 1942 года перабазіраваўся ў суседні Любанскі раён. Наша група ўладкавалася ў пакінутых зямлянках гэтага атрада ва ўрочышчы «Блохава», куды не прайшлі карнікі, і пачала першыя разведвальныя і баявыя вылазкі.

Добра памятаю бой, у якім мы ўдзельнічалі ўпершыню. Было гэта вясной 1943 года. Наш узвод пад камандаваннем Івана Качанава займаў абарону на заставе ў вёсцы Асавец. Адноўчы раніцай разведка паведаміла, што буйны атрад фашыстаў са Старых Дарог рухаецца ў нашым напрамку. Па баявой трывозе мы занялі рубжэ абароны і падрыхтаваліся да бою. І вось на ўскраіне вёскі Шчыткавічы з'явіліся нямецкія танкі. Яны «прапасавалі» навакольныя палі і, выпушыўшы некалькі снарадаў у наш бок, зніклі. Відавочна, гітлераўцы не мелі намеру схаць на Асавец. Наш камандзір даў каманду рушыць наперад. Па лагчыне і хмызняках мы хутка дасягнулі палаючай вёскі. Дым зацілаў усё навакол. Страшнае гэта відовішча — палаючыя двары...

Мы стаіліся непадалёку ў маладым сянжыку і пачалі назіраць. Разведка ўстанавіла, што карны атрад фашыстаў падпаліў Шчыткавічы і пайшоў у суседнюю вёску Церабуты. Раптам убачылі, што з другога канца вёскі рушыць невялікі асоб у суправаджэнні карнікаў. Фашысты не здагадаліся, што іх бачаць партызаны, і ўпэўнена крочылі за нагруднымі пазовкамі. Аўтаматныя чэргі імгненна спынілі фашыстаў. Мінута — і мы кінуліся ў атаку. Эсэсаўцы, што засталіся жывымі, адчайна адстрэльваліся з прыдарожнай канавы, але партызаны адужалі іх у рукапашнай схватцы.

Запомніўся назаўсёды і дзень вызвалення. У канцы чэрвеня 1944 года быў атрыман загад тэрмінова аднавіць машыны Асіповічы — Бабоўня, якая знаходзілася ў партызанскай зоне. Сіламі партызан і мясцовага насельніцтва за адну ноч былі расчышчаны ўсе завалы, засыпаны перакопы, адноўлены масты, а раніцай ля вёскі Застарычы мы сустрэлі савецкія танкі з дэсантам.

Пасля вызвалення наш партызанскі атрад адразу ж уліўся ў дзеючую армію. Першы бой на фронце мы прынялі ўжо на польскай зямлі пры фарсіраванні ракі Нараў. Многія мае сябры-партызаны загінулі ў гэтай жорсткай сутычцы з ворагам.

...Дарагой цаной была заваявана Перамога. За яе аддалі сваё жыццё тысячы людзей, і сярод іх — мае аднакласнікі, сябры. Яны былі тады юнымі, марылі аб вялікай і светлай дарозе ў жыцці, нехта пісаў вершы... Зусім такія ж, як сённяшнія дзесяцікласнікі.

Люблю глядзець, як учарашнія школьнікі ідуць па вуліцах горада ў святочным адзенні з выпускнога вечара. Мне заўсёды хочацца пажадаць гэтым хлопцам і дзяўчатам, якія выходзяць у вялікае жыццё, каб мірнай і шчаслівай была іх дарога.

П. ПЯТРОўСКІ.

І АЖЫВАЮЦЬ МУЗЫКАЙ УСПАМІНЫ...

ДА 160-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
Станіслава МАНЮШКІ

Такая ўжо, напэўна, магнетичная сіла мясцін, звязаных з памяццю выдатных людзей, што ўсякі раз, трапіўшы ў заповітны куток мінулага, зведваеш змешанае пачуццё святочнага хвалявання і ачышчальнага смутку.

...Убель. Прыгожы куток Міншчыны. Скажаш — і павее на цябе крынічнай свежасцю старадаўняй меладычнай назвы.

Па ўзгорках з сінеючым на гарызонце застаюцца лесу бяжыць Магілёўская шаша; пясчаная, добра наезджаная дарога збочвае раптам з шашы ўправа, у глыб сасновага бору, і неўзабаве выводзіць да таго месца, дзе некалі быў фальварак.

3 канца XVIII стагоддзя Убель належыць роду Манюшкаў. Было тут тады 9 двароў, капліца і 1463 дзесяціны зямлі. 5 мая 1819 года тут, у сям'і Часлава Манюшкі і Эльжбеты Маджарскай нарадзіўся хлопчык, якога пазней назавуць «бацькам польскай оперы», «вялікім славянскім кампазітарам». Першыя гады жыцця маленькага Станіслава прайшлі вольна ў гэтым пабеленым драўляным доме, адлюстраваным на акварэлі Напалеона Орды.

Манюшкі жылі тут нядоўга, але ў сэрцы будучага кампазітара Убель застаўся назаўсёды. У краіну свайго дзяцінства ён будзе вяртацца зноў і зноў — у думках і на яве.

І Убель яго не забудзе. У мясцовай школе да 150-годдзя з дня нараджэння С. Манюшкі быў створаны музей. Па кру-

пінках збіраліся экспанаты: маляўніцкія акварэлі, афішы, ноты, кнігі... На іх няма «высакароднай пячэцы» мемарыяльнасці, уласцівай вялікім музеям, — гэтыя копіі не чытаў класік, да іх не дакраналася яго рука. Але, агортваючы нас атмасферай яго жыцця і творчасці там, дзе і цяпер усё дыхае успамінамі аб першых кроках стваральніка «Галькі», хіба не набываюць гэтыя паперы асаблівую пераканаўчую сілу?

...Смілавічы. Тут юны Стас часта гасціў у свайго дзядзькі Казіміра. Выхаванец Віленскага ўніверсітэта, вучоны і страсны бібліяфіл, які працаваў у галіне народнай адукацыі, Казімір Манюшка быў душой сям'і. У доўгіх гутарках з ім мацнела любоў маладога музыканта да чытання, абуджалася цікавасць да самастойных разважанняў над вечнымі пытаннямі быцця, фарміраваўся светапогляд...

Дзвухпаварковы палац з галерэяй, акружаны старадаўнім паркам, бачыў у сваіх сценах нязграбнага падлетка, чые на дзіва выразныя, крыху раскошныя вочы то блішчалі ўнутраным агнём, то змрочна затуманьваліся або таілі ў сабе іранічную ўсмішку... Свайм раўнеснікам ён здаваўся адзіночкі. А пад панцырам пачцівай стрыманасці, за халоднай краснай сцяной «добрых манер» білася прагнае да жыцця сэрца, адкрытае чалавечым нягодам і радасцям, мужнеў востры, праніклівы розум.

Прыдуць дзесяцігоддзі, і [Заканчэнне на 8-й стар.]

МЕДАЛЬ БЕЛАРУСКАМУ РАМАНІСТУ

Чытачам спадабаліся мужныя, шчодрыя душой героі твораў беларускага пісьменніка Івана Чыгрынава. Прызакі расказвае аб тым, як у ваеннае ліхалецце савецкія людзі гераічна змагаліся і перамагалі ва ўмовах жорсткай фашысцкай акупацыі.

Асабліва вялікі поспех выпаву на долю рамана І. Чыгрынава «Плач перапёлкі» і «Апраўданне крыві». Яны неаднаразова публікаваліся ў літаратурных часопісах, выходзілі асобнымі выданнямі. Новым пацвярджэннем высокага мастацкага майстэрства іх аўтара стала прысуджэнне напярэдадні Дня Перамогі І. Чыгрынаву сярэбранага медалю імя А. Фадзеева.

Гэта ўзнагарода прысуджаецца пастановай Саюза пісьменнікаў СССР і Галоўнага палітычнага ўпраўлення Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту за вялікі творчы ўклад у ваенна-патрыятычную літаратуру.

Прадстаўніку беларускай літаратуры ганаровая ўзнагарода прысуджана ўпершыню.

Н. КУЗНЯЦОВА.

НА ЗДЫМКАХ: В. ІВАНОЎСКІ ў ролі Рамана; сцена са спектакля. У цэнтры артыстка Н. КАЗЛОЎСКАЯ ў ролі Ірыны.

ОПЕРА Д. СМОЛЬСКАГА—АД ЗАДУМЫ ДА ЎВАСАБЛЕННЯ

ЛЕГЕНДА ПРА КАХАННЕ

У мінулым годзе ў рэпертуары Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета з'явіўся новы спектакль: афішы наведвалі гледачам аб прэм'еры оперы Дзмітрыя Смольскага «Свая легенда». Прэм'ера прайшла з вялікім поспехам. Спектакль быў уключаны ў гастрольную праграму тэатра ў Маскве.

Мая гутарка з аўтарам оперы «Свая легенда» Дзмітрыем Смольскім адбылася пасля спектакля і была доўгай і цікавай. Кампазітар расказаў аб рабоце над творам, аб сваім захапленні аповесцю беларускага пісьменніка Уладзіміра Караткевіча «Свая легенда», аб тым, як у рабоце над операй яму дапамагалі сяброўскія кантакты з артыстамі Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Дзеянне спектакля пераносіць гледачоў у горад Магілёў. Канец XVII стагоддзя. І ў гэты цёмны і цяжкі час расвітае каханне галоўных герояў Рамана і Ірыны. Ён — радавіты нобіль, яна — простая прыгонная сялянка... Раман і Ірына ўсімі сіламі імгнунца да шчасця, але на шляху паўстаюць іх няроўнае сацыяльнае становішча, і Любка, жонка багатага нобіля Кізгайлы, якому належыць прыгонная Ірына. Любка кажае Рамана і, вырашыўшы пазбавіцца ад Ірыны, адпраўляе яе ў магілёўскую турму. Гэта перапаўняе чашу цяжкіх выпадкаў, якія пакутуюць ад гнёту і здзекаў магнатаў. Успыхнуў народны бунт. Яго ўзначаліў Раман. Штурмам бяруць паўстаўшыя замак Кізгайлы, а самога Кізгайлу ў паядынку забівае Раман. Аўдавеўшая Любка раскрывае сваё тайнае каханне і просіць Рамана застацца з ёй. Але ён адданы Ірыне.

Войска выступае на Магілёў. Калі паўстаўшыя пацярпелі паражэнне, Раман здаўся нобілям, каб вызваліць палонных музыкоў. Яго чакае жорсткая расправа. На плошчы, на вачах усяго народа, вершыцца несправядлівы суд над Раманам і Іры-

най. Але няма такой сілы, якая перашкодзіла б іх каханню. Яно перажывае смерць і ператвараецца ў вечную легенду.

«Твор для вялікай сцэны павінен быць перш за ўсё дэмакратычным», — гаворыць кампазітар. Музыка оперы — прамае пацвярджэнне яго слоў. Галоўнае ў ёй мелодыя. Вакалу нададзена выключная ўвага! Аркестр жа падкрэслівае асноўныя моманты дзеяння, дагаворвае за герояў, дае ім характарыстыкі. Музыка оперы пранізана інтанацыямі, вельмі блізімі беларускаму нацыянальнаму фальклору, хаця спасылка на канкрэтныя песні тут няма.

Перад кампазітарам стаяла задача вельмі складаная — паказаць прыгнечаны народ, сілы зла і насілля, лёсы розных па характару, па становішчу герояў. Здзейсніць гэта дазваляе шматпланавая музыка оперы. Каб выявіць унутраны стан герояў, зразумець іх псіхалогію, Дзмітрый Смольскі выкарыстоўвае оперныя формы — арыя, арыяда, розныя ансамблі. Народ прадстаўлен у буйных харавых, сімфанічных эпізодах. Між іншым, вобраз прыгнятальнікаў народа цікава вырашан сродкамі харэаграфіі. Ён статычны. У той час як абагульнены вобраз народа дадзены ў развіцці — ад прыгнечанага да паўстаўшага, бунтарскага.

Ведаючы аб вядомым выказванні Д. Смольскага, што ідэя стварэння твора з'яўляецца вынік якога-небудзь знешняга імпульса (трапіўся на вочы цікавы літаратурны твор) або вынік наспеўшай неабходнасці выказацца, я задала аўтару пытанне: «Які ж з фактараў усё-такі паслужыў прычынай стварэння гэтага твора?» Выявілася, што думка аб стварэнні оперы ў кампазітара спела даўно, а штуршком да работы паслужыла знаёмства з аповесцю «Свая легенда». Шчаслівае супадзенне ці абвяджэнне ўласных тэорый?..

Н. КУЗНЯЦОВА.

НА ЗДЫМКАХ: В. ІВАНОЎСКІ ў ролі Рамана; сцена са спектакля. У цэнтры артыстка Н. КАЗЛОЎСКАЯ ў ролі Ірыны.

КУЛЬТУРА МАС АБО «МАСАВАЯ КУЛЬТУРА»?

Уявіце сабе сітуацыю. Рабочы адкрывае сваю паштоўку і знаходзіць там пісьмо такога зместу: «...Каралеўскае географічнае таварыства Вялікабрытаніі звярнулася да Федэрацыі альпінізму СССР з прапановай падрыхтаваць для «Атласа альпінізму» раздзел, які датычыць горных сістэм, размешчаных на тэрыторыі Савецкага Саюза. Нам вельмі цікава, каб вы былі аўтарам дадзенага артыкула».

Не, гэта не гісторыя аб паштовай памылцы. Пісьмо сапраўды было адрасавана токарю з Ленінграда Яўгену Бялецкаму — вядомаму савецкаму альпіністу, правадзейнаму члену Географічнага таварыства СССР, аўтару некалькіх географічных кніг.

Безумоўна яркая фігура Бялецкага ўяўляецца мне ў той жа час дастаткова тыповай. Можна проста па памяці назваць, прынамсі, дзесятак імён савецкіх рабочых, якія выпускалі свае кнігі толькі ў апошні час, і значна больш імён буйных рабочых, якія сталі прафесійнымі пісьменнікамі, вучонымі, вядомымі арганізатарамі вытворчасці.

Адна з граняў гэтай з'явы заключаецца ў тым, што раз-

віцце не толькі матэрыяльнай, але і духоўнай культуры савецкага грамадства, самой яго інтэлігенцыі немагчыма без удзелу рабочага класа.

Даныя статыстыкі: прыблізна 70 працэнтаў міністраў і старшын дзяржаўных камітэтаў СССР — выхадцы з рабочых, больш як палавіна дырэктароў буйнейшых прадпрыемстваў пачыналі сваю кар'еру ля станка.

Мне не трапляліся на вочы лічбы, якія датычаць сацыяльнага паходжання вядомых дзеячаў навукі і культуры, але, думаю, і тут карціна падобная. Рабочымі ў мінулым былі, напрыклад, вядомы савецкі кібернетык акадэмік Віктар Глушкоў і славыты канструктар спадарожнікаў і касмічных караблёў Сяргей Каралёў, спявак з сусветным імем Марыя Бішэу.

Сацыёлагі адзначаюць існаванне і другой тэндэнцыі, якая тлумачыцца скарачэннем рабочага тыдня і аблягчэннем умоў працы: усё больш рабочых, што праявілі талент у іншых галінах, лічаць за лепшае займацца творчасцю, не пакідаючы станок, як гэта робіць той жа Бялецкі.

У колах спецыялістаў ён вя-

домы як таленавіты рацыяналізатар, аўтар кніг аб механізацыі ляхальнай вытворчасці і аб аптычных шліфавальных станках. Альпінізм, работа над географічнымі кнігамі застаюцца яго хобі, хоць язык і не паварочваецца называць так сур'ёзную працу, якая прыносіць рэальную карысць грамадству.

Тое ж самае можна сказаць пра сталевара з Магнітагорска Уладзіміра Кліманова. У розных гарадах СССР яго ведаюць як аўтара карцін на тэму пакарэння космасу, якія нязменна прыцягваюць увагу наведвальнікаў выставак. «Калі б я не назіраў штодзённа ўсю гаму фарбаў пры выплаўцы сталі, то не змог бы адлюстраваць космас», — сцвярджае ён.

Натуральна, такі поспех садейнічае толькі самым здольным, але масавасць цягі рабочых да творчасці несумненна. Толькі ў апошнім па ліку Усесяюзным аглядзе навукова-тэхнічнай творчасці моладзі прынялі ўдзел больш як 17 мільёнаў чалавек. Людзі розных узростаў і прафесій займаюцца ў 800 тысячах студый і гурткоў мастацкай самадзейнасці. Майстэрства аматарскіх калектываў нярэдка настолькі высокае, што

ім арганізуюць гастролі ў СССР і за мяжой.

Іншымі словамі, савецкая практыка даволі пераканаўча абвядрае распаўсюджаную на Захадзе думку, што масы здольныя толькі спажываць культуру, нічога ў яе не ўносячы.

Што ж датычыць самога «спажывання» (двукоссе ўжыта таму, што ў СССР гэтае слова ў адносінах да культуры не выкарыстоўваецца), то і яно ў СССР якасна адрозніваецца ад заходніх стандартаў. Параўнаўчае міжнароднае абследаванне бюджэтаў часу паказала, напрыклад, што савецкія людзі ў сем разоў больш часу прысвячаюць павышэнню агульнаадукацыйнага і прафесійнага ўзроўню без адрыву ад вытворчасці, у тры разы больш часу трацяць на наведванне тэатраў, выставак, музеяў, чым насельніцтва, скажам, ЗША, ФРГ і Францыі. Нарэшце, даволі шырока вядома, што ЮНЕСКО ўжо даўно прызнала Савецкі Саюз «самай чытаючай краінай у свеце».

Варта, напэўна, сказаць і аб якасці прапагандаваемага — да ўспрыняцця. У СССР не выпускаюць коміксаў, фільмаў жа-

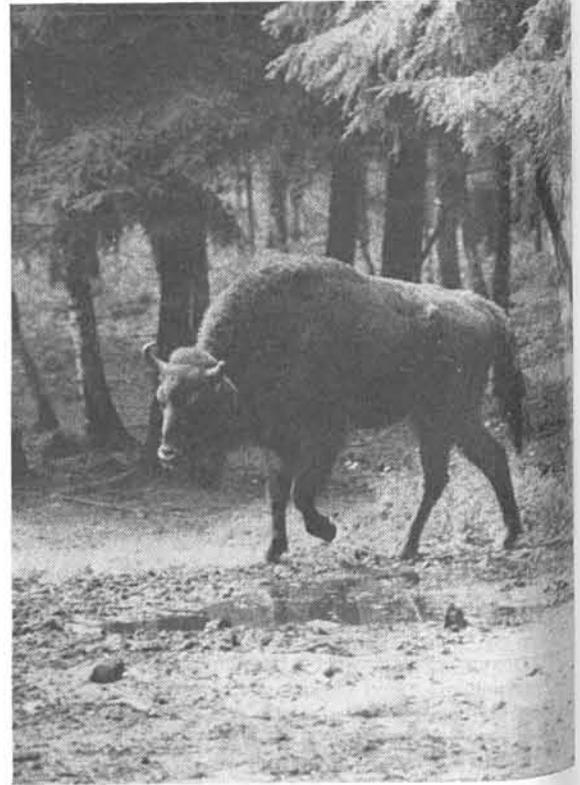
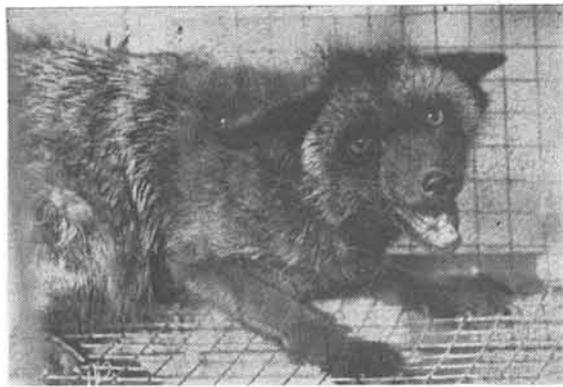
хаў, няма «парнамастацтва». Затое рэкорднымі для кнігавыдавецкай справы тыражамі выдаюцца айчыныя і замежныя класікі.

Праўда, не так ужо рэдка, на жаль, з'яўляюцца на свет творы слабыя, сумныя, залішне надакучлівыя, але няма такіх, якія загадзя былі б разлічаны на нейкі сярэдні або проста нізкі густ. Няма канвеерным чынам выпускаемай так званай масавай культуры.

Развіццю густу, павышэнню культурнага ўзроўню насельніцтва садзейнічаюць штодзённая прапаганда сур'ёзнага мастацтва па ўсіх каналах сродкаў масавай камунікацыі, дзейнасць шырокай сеткі народных універсітэтаў культуры, бесплатнасць усіх відаў навучання і ўвядзенне ўсеагульнага сярэдняга адукацыйнага моладзі.

Некаторыя гавораць, што знаёмства з творчасцю класікаў не абавязковае для тых, хто стаіць ля канвеера, аднак не гэта прызнаць, што выйгрыш, які атрымлівае грамадства, пастаянна ўзнікаючы ўзровень культуры мас, у канчатковым выніку з лішкам перакрывае любыя затраты.

Анатоль АРХІПЕНКА.

Здаўна на Вілейшчыне разводзілі серабрыста-чорную лісіцу. У 1939 годзе, пасля вызвалення Заходняй Беларусі ад панскай Польшчы, тут упершыню арганізавалі савецкую прамысловую гаспадарку.

У час вайны фашысты вывезлі ўсіх лісіц ва Усходнюю Прусію. У 1945 годзе, пасля перамогі, уся «калекцыя» вярнулася назад.

Сёння зверсаўгас «Беларускі» — адна з буйнейшых у краіне гаспадарак. Тут гадуецца 3 тысячы серабрыста-чорных лісіц, 5 тысяч блакітных пясцоў і каля 18 тысяч трусой. Дзяржава штогод атрымлівае ад саўгаса 80 тысяч шкурак норкі, 35 тысяч з якіх экспартуюцца ў ФРГ, ЗША, Швецыю, Італію, Японію.

У зверсаўгасе гадуецца і іншыя зьяры — мядзведзь, маладая зубрыха, якіх вы бачыце на здымках.

СЯРОД УБЕЛЬСКИХ ТАПОЛЯЎ

Жыццю і музычнай творчасці Станіслава Манюшкі прысвяціў сваю баладу «Убельскія таполі» кампазітар Генрых Вагнер. Сярод гэтых таполяў, у вёсцы Убель Чэрвеньскага раёна, дзе 160 гадоў назад нарадзіўся выдатны польскі кампазітар, яна і прагучала 5 мая. Адзначыць юбілей тут сабраліся рабочыя мясцовага рыбакамбіната «Волма», калгаснікі, школьнікі, кампазітары, артысты, актывісты Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы.

З асаблівай гордасцю гаспадары паказвалі гасцям музей кампазітара, створаны пры актыўнай дапамозе беларускіх і польскіх дзеячаў культуры. Тут сабраны партрэ-

ты і фатаграфіі Станіслава Манюшкі, запісы многіх яго твораў, фотакопіі дакументаў і пісьмаў, творы вялікага кампазітара, выдадзеныя ў СССР, ПНР і іншых краінах.

У вялікім канцэрце, якім завяршылася гэта свята, прагучалі ары і дуэты з опер Манюшкі, яго песні і інструментальныя п'есы. Іх выканалі народная артыстка СССР Тамара Ніжнікава, народны артыст БССР Віктар Чарнабаеў і іншыя майстры мастацтваў рэспублікі.

У свяце ўдзельнічаў консул Генеральнага консульства ПНР у Мінску Міхал Банашэўскі.

ПОРТ

У Мінску адбыліся традыцыйныя міжнародныя спаборніцтвы па веласіпеднаму спорту.

У іх прынялі ўдзел зборныя ўсіх саюзных рэспублік і Ленінграда, а таксама гоншчыкі Венгры, Чэхаславакіі, Кубы.

Камандная гонка на 75 кіламетраў праводзілася на Брэсцкай шашы. Пераможцамі ў ёй сталі спартсмены Омскага інстытута фізічнай культуры. На другім месцы былі прадстаўнікі зборнай РСФСР, на трэцім — СССР-2. Першая зборная Беларусі замкнула шасцёрку мацнейшых.

З надыходам вясны пачаўся чэмпіят краіны па футболе ў вышэйшай лізе.

Днямі мінскія дынамаўцы паспяхова выступілі ў Адэсе

супраць мясцовага «Чарнаморца». Наша каманда перамагла — 1:0. Гол у першы тайме забіў Пётр Васілеўскі. Гэта трэцяя запар перамога мінчан.

Аматары спорту ўрачыста адзначылі 50-годдзе Міхаіла Крываносава, прарэктара Беларускага дзяржаўнага інстытута фізічнай культуры.

Праслаўлены на ўвесь свет спартсмен, ён неаднаразова абараняў гонар савецкага спорту на сусветнай арэне і ў нялёгкіх спартыўных змаганнях амаль заўсёды выходзіў пераможцам. М. Крываносаў — уладальнік шматлікіх медалёў, заваяваных на спартыўных спаборніцтвах, у тым ліку і сярэбранага медала, заваяванага на XVI Алімпійскіх гульнях у Мельбурне ў 1956 годзе. Адзін са стваральнікаў савецкай школы выдання молата, ён выхаваў цэлую плеяду выдатных спартсменаў высокага класа.

І АЖЫВАЮЦЬ МУЗЫКАЙ УСПАМІНЫ...

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

ўражанні юнацтва адродзяцца ў яго творах, каб застацца з намі, яго землякамі і нашчадкамі. І, слухаючы трэці акт оперы «Страшны двор» — вяршыню кампазітарскага таленту С. Манюшкі, мы ўловім у паланезе гукі старадаўніх гадзіннікаў... тых самых, што будзілі сваім сярэбраным званам начную цішыню ў доме дзядзькі Казіміра ў Смілавічах.

...Ну, вось і Мінск. Франтаватым губернскім горадам з насельніцтвам у 20 тысяч жыхароў назваў яго ў той час вядомы беларускі этнограф і літаратар Павел Шпілеўскі.

«Па гарах, па ўзгорках красуюцца будынкi то высокія і шырокія, то вузкія і прадаўгаватыя, з чарапачнымі дахамі, моднымі ў сярэднія стагоддзі, то, нарэшце, чысценькія, акуратныя зялёныя або жоўтыя домікі з чырвонымі стрэхамі, узорыстымі аканіцамі і карункавай агароджай. Перш за ўсё кідаюцца ў вочы гаі і алеі вялікага гарадскога саду, потым будынкi Новага рынка з яго

квадратным бульварам, архірэйскай крыжовай царквы, папшовай канторы і лютэранскага храма; далей зусім агаляецца перад вамі вялікая плошча Высокага рынка з велічнымі камяніцамі праваслаўнай саборнай царквы, рымска-каталіцкай катэдры, Бернардзінскага манастыра і гасцінага двара, скрозь якія праглядваецца прасценькая драўляная Уваскресенская царква. Направа ад высокага рынка горад як быццам разрываецца і знікае ў даліне Нізкага рынка, закрытага Троіцкаю гарою і валамі старажытнага замка».

Як цяжка абарваць гэтую маляўнічую цытату! Такім бачыў, ведаў і любіў Мінск Станіслаў Манюшка!

Арыгінал партрэта, па-майстарску накіданага пяром яго сучасніка П. Шпілеўскага, непазнавальна змяніўся. Але Высокі рынак, цяперашняя плошча Свабоды з прылеглымі да яе вуліцамі, ёсць і сёння. Тут мы знойдзем і будынак былой гімназіі, у якой правёў шэсць гадоў ураджэнец Убеля, і сквер, дзе ён слухаў «гарадскую музыку», і сядзібу Вань-

ковічаў, куды часта заходзіў спачатку гімназіст, а потым галоўны дырыжор Варшаўскага опернага тэатра, кампазітар, які меў еўрапейскую вядомасць.

Гуляючы па вузкіх вуліцах і ўтульных дворыках старога Мінска, спынячыся ля яго помнікаў, міжволі ўспамінаеш, што менавіта тут і суджана было з'явіцца манюшкаўскай музе. На мінскай аматарскай сцэне ўбачылі свет яго першыя камічныя оперы, і сярод іх — цёпла сустрэтая гледачамі «Сялянка» на словы Дуніна-Марцінкевіча, якая паклала пачатак беларускаму прафесійнаму музычна-тэатральнаму мастацтву.

«Ці дажыву я да таго дня, калі пачую на мінскай сцэне сапраўдныя галасы, убацху сапраўдных выканаўцаў?» — летуценна пытаў Манюшка. Будучае вырашыла яго сумненні, вярнуўшы творы кампазітара ў Мінск — на сцэну Беларускага тэатра оперы і балета, дзе загучалі яго бессмяротныя шэдэўры — «Гальяк», і «Страшны двор» у выкананні лепшых артыстаў рэспублікі. І гэта глыбока сімвалічна, бо, як сказаў В. Дунін-Марцінкевіч, гэты «дудар між намі ўзрос, ён нам братка. Яму мінская зямелька родненая матка!»

Анатоль ВАРВА.

ВЕРНІСАЖ У КАЛГАСЕ

Выстаўка твораў самадзейных мастакоў — працаўнікоў калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна — адкрылася ў Палацы культуры гаспадаркі. Усе яе удзельнікі займаюцца ў студыі выяўленчага мастацтва.

Гумар

— Вы не маеце ніякага вопыту ў гэтай рабоце, чаму ж вы просіце такую вялікую зарплату?

— Таму, што работа тым цяжэйшая, чым менш у ёй разуmeer!

У рэдактара газеты была манія дакладнасці, і ён заўсёды патрабаваў ад супрацоўнікаў

у экспазіцыі — жывапіс, скульптура, графіка, іншыя творы. Гэта выстаўка — традыцыйная гадавая справаздача студыйцаў.

ПРЫЯЗДАЖАЙЦЕ НА МІНШЧЫНУ

Чарговая карта-схема, выпушчаная Галоўным упраўленнем

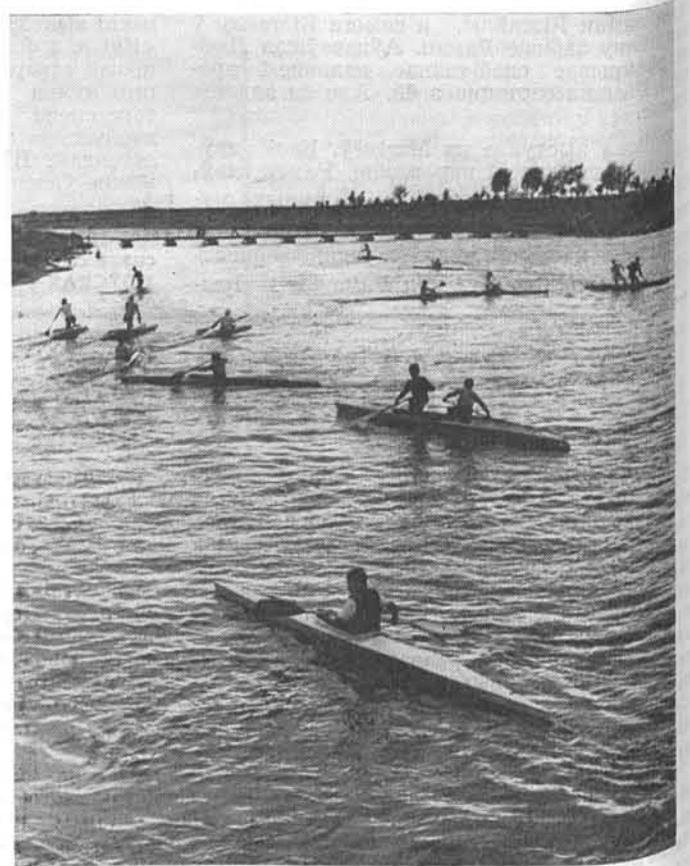
геадэзіі і картаграфіі пры Савеце Міністраў СССР, называецца «Мінская вобласць». Выданне, якое адрасуецца турыстам з усіх куткоў Савецкай краіны і свету, падрабязна расказвае пра слаўтасці Міншчыны, яе асноўныя гістарычныя і культурныя помнікі, у тым ліку і мясціны, звязаныя з жыццём народных песняроў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа.

сярод удзельнікаў сходу быў адзін аднавокі.

Жанчына гаворыць сяброўцы, якая сядзіць за рулём машыны:

— Асцярожней! Ты хіба не бачыш знак «Небяспечны паварот»?

— Іменна таму я і хачу праехаць прама.

На грабным канале Новалукомля ідуць трэніроўкі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 741